

Kriminaliteta v letu 1993

Staš Svetek*

Slovenski kriminalisti in policisti so v letu 1993 obravnavali 44 278 kaznivih dejanj ali 18,1 % manj kot leto prej. Pri tem so zaradi utemeljenega suma storitve kaznivih dejanj ovadili 32 332 osumljencev, med katerimi je bilo 24,8 % mlajših od 18 let. Storitve kaznivih dejanj povzročili za 11,6 milijarde tolarjev škode.

Ceprav je skupno število kaznivih dejanj upadlo, so se razmere na področju kriminalitete zaostrele, saj je poraslo število kaznivih dejanj z elementi organiziranosti in nasilja ter hujših premoženjskih in gospodarskih deliktov. Kriminalisti so se soočali z novimi, nevarnimi oblikami kaznivih dejanj. Tudi statistični podatki zadnjih petih let kažejo naraščajoči trend kriminalitete. Z izjemo leta 1992, ko so organi za notranje zadeve zabeležili rekordno število kaznivih dejanj, so v letu 1993 obravnavali več dejanj kot v letu 1989, 1990 ali 1991. Najbolj izrazit je bil porast pojavnih oblik, ki so značilne za organizirane kriminalne skupine. Organizirano kriminalno delovanje se je pokazalo predvsem pri trgovini z mamili, ponarejanju denarja, tatvinah avtomobilov in kaznivih dejanjih izsiljevanja.

Značilna je bila večja agresivnost in profesionalnost storilcev kaznivih dejanj ter medsebojno obračunavanje kriminalnih skupin. Tudi mladoletni storilci so kazniva dejanja izvajali bolj nasilno, v skupinah in na bolj profesionalen način. Zlasti zaskrbljujoč je podatek, da v zadnjih petih letih nenehno narašča delež mladoletnikov med ovadenimi osumljenci. V letu 1993 je bila najpogostejša starost ovadenih oseb le 16 let.

Ključne besede: kriminaliteta, kriminalna statistika, kazniva dejanja, osumljenci, policija.

UDK 343.3/.7 (497.12) »1993«

UVODNO POJASNILO

Kriminaliteta v Sloveniji je v prispevku prikazana na podlagi evidence kaznivih dejanj ministrstva za notranje zadeve. V prikaz niso zajeta kazniva dejanja ogrožanja cestnega prometa, ki so zaradi specifičnosti evidentirana posebej, in kazniva dejanja, ki so jih povzročili otroci, saj mlajši od 14 let niso subjekt kazenskopravne odgovornosti.

Podatki o kaznivih dejanjih so le relativen odraz dejanske kriminalitete. Odvisni so od dejavnosti vseh subjektov, ki kazniva dejanja odkrivajo, prijavljajo in obravnavajo. Zlasti kazniva dejanja, kjer ni očitne žrtve, so verjetno precej številnejša kot kažejo uradni podatki. To velja predvsem za kriminaliteto v zvezi z zlorabo mamil, za nedovoljeno trgovino z orožjem, grožnje, izsiljevanja in drugo t.i. mafijsko kriminaliteto, posamezne vrste gospodarskih kaznivih dejanj, računalniški kriminal in druga kazniva dejanja, ki jih žrtev ni vedno pripravljena prijaviti (spolna kazniva dejanja, dejanja z manjšo premoženjsko škodo, nasilna dejanja, kjer se žrtev boji maščevanja storilca ipd.).

Kljub temu, da na število uradno ugotovljenih kaznivih dejanj vpliva vrsta subjektivnih in objektivnih dejavnikov (pripravljenost oškodovancev prijaviti kaznivo dejanje, zmogljivost policije itd.), in da se v različnih obdobjih spreminjajo tudi merila o tem, kaj je kaznivo in kaj ne, so tovrstni statistični podatki nujno potrebni za oceno razmer v določenem obdobju, saj bolj ustreznega in natančnega merila zaenkrat ni.

* Staš Svetek, vodja oddelka za analitiko v Upravi kriminalistične službe Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije, Štefanova 2, 61001 Ljubljana.

V nadaljnjem besedilu so ponekod, poleg podatkov za leto 1993, v oklepajih navedeni primerjalni podatki za leto 1992. V kartogramih je prikazana obremenjenost območij uprav za notranje zadeve glede na kriminalitetno število, ki predstavlja povprečno število kaznivih dejanj na 10.000 prebivalcev. Zaradi večje preglednosti so posamezni razredi obremenitve oblikovani glede na medsebojno razmerje kriminalitetnih števil, slovensko povprečje pa je upoštevano v manjši meri.

1. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI KRIMINALITETE V SLOVENIJI

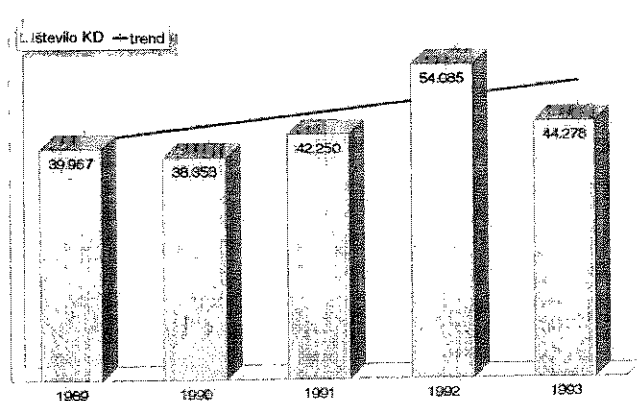
Republika Slovenija je geografsko majhna, mlada srednjeevropska država. Leži na območju, kjer potekajo mednarodne povezave in tudi kriminalne poti med zahodno in jugovzhodno Evropo. Takšne okoliščine so ugodne za razvoj kriminalitete, vendar jih nevtralizira dokaj enakomerna naseljenost, brez izrazitih vele mestnih naselij.

Struktura evidentiranih kaznivih dejanj kaže precej enakomerno razporeditev na 95 % klasične ter 5 % gospodarske kriminalitete. V klasični kriminaliteti prevladujejo premoženjska kazniva dejanja (80 % celotne kriminalitete), znotraj teh pa kazniva dejanja tatvin, vlomov, poškodovanja tuje stvari ipd. Pregled prostorske razporeditve kriminalitete kaže, da je več kot četrtina kaznivih dejanj evidentiranih v glavnem mestu, Ljubljani. Poleg Ljubljane so s kriminalom nadpovprečno obremenjena tudi regijska središča, predvsem Maribor, Celje in Koper.

V zadnjih letih se spreminja struktura kriminalitete. Naraščajo predvsem hujše oblike premoženj-

skih deliktov, kazniva dejanja z elementi nasilja in kazniva dejanja, značilna za organizirano kriminaliteto. Tudi statistični podatki zadnjih petih let kažejo težnjo po naraščanju količine kriminala. Z izjemo prejšnjega leta, je bilo v letu 1993 zabeleženih več kaznivih dejanj kot v letih 1989, 1990 in 1991.

Grafikon 1: Gibanje kriminalitete (1989 - 1993)

Leto 1991 je zaznamovala osamosvojitve Slovenije, razpad Jugoslavije in začetek vojne na tem območju. Poglobitev splošne gospodarske krize, ki je temu sledila, je povečala socialne napetosti, ki so poleg nedorečenega pravnega sistema in vojne v bližnjih republikah najbolj vplivale na spreminjanje obsega in pojavnih oblik kriminalitete.

Za leto 1992 je bilo značilno izredno povečanje števila kaznivih dejanj in nadaljnje spreminjanje strukture kriminalitete, ki se je kazalo predvsem v naraščanju kaznivih dejanj z elementi nasilja ter hujših premoženjskih in gospodarskih deliktov, v povečanju deleža mladoletniške kriminalitete ter porastu kaznivih dejanj, ki kažejo znamenja organiziranega kriminala.

V letu 1993 je celotna kriminaliteta sicer številčno upadla, vendar se je v njeni strukturi nadaljevalo naraščanje števila kaznivih dejanj z elementi nasilja, hujših premoženjskih in gospodarskih deliktov ter organizirane kriminalitete. Pojavljale so se nove, vedno bolj nevarne oblike kaznivih dejanj, katerih storilci so bili vedno bolj drzni, nasilni in nanje dobro pripravljeni.

Ugotovitve kriminologov na podlagi gibanja kriminalitete v zadnjih letih kažejo, da se je leta začela približevati obsegu in pojavnim oblikam, ki so značilne za razvitejše evropske države. Kljub temu pa primerjava s kriminaliteto sosednjih držav kaže, da so ljudje v Sloveniji razmeroma manj ogroženi s kaznivimi dejanji kot v Italiji, Avstriji ali na Madžarskem.

1.1. Kazniva dejanja, ki so jih organi za notranje zadeve obravnavali v letu 1993

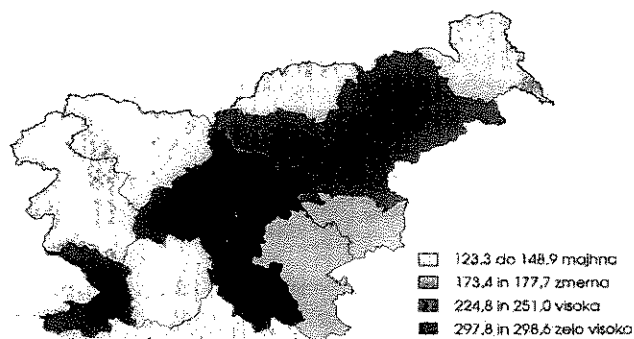
Kriminalisti in uniformirani policisti so v letu 1993 obravnavali 44.278 (54.085) kaznivih dejanj ali 18,1 % manj kot leto prej. Storilci so s kaznivimi dejanji povzročili za 11,6 (6,3) milijarde tolarjev škode.

Številčno zmanjšanje kaznivih dejanj je po ocenah kriminalistov posledica prekinjenih prometnih tokov prek vojnih območij na Balkanu ter poostrenega nadzora pri prehajanju državne meje, kar je v Sloveniji zmanjšalo migracijo tujih delinkventov z območja nekdanje Jugoslavije. Drugi razlog je v spremembi cenzusa, ki glede na višino povzročene škode, inkriminira nekatere vrste premoženjskih kaznivih dejanj, tako da se neznatnejši primeri protipravnega odvzema ali poškodovanja premoženja v letu 1993 niso več šteli za kaznivo dejanje. Zato je upadlo predvsem število najpogostejših oblik kaznivih dejanj, kot so npr. tatvine (od 18.910 na 15.293), vlomi (od 11.508 na 9.575), poškodovanja tuje stvari (od 4.259 na 2.685) ipd.

Primerjava s prejšnjim letom kaže količinsko zmanjšanje in kakovostno zaostritev obravnavanih kaznivih dejanj. To pomeni, da se je v letu 1993 stopnjevalo spreminjanje strukture kriminalitete, med katero je vedno več hujših in nevarnejših oblik. Kljub številčnemu upadu, so bile zato splošne značilnosti kriminalitete bolj zaskrbljujoče kot v letu 1992, ko so kriminalisti in policisti obravnavali doslej največje število kaznivih dejanj v posameznem letu.

Na območju Slovenije je bilo v letu 1993 povprečno 224,2 kaznivega dejanja na 10.000 prebivalcev. S kriminaliteto je bilo najbolj obremenjeno območje UNZ Koper (298,6), nadpovprečno pa so bila obremenjena tudi območja UNZ Ljubljana (297,8), UNZ Maribor (251,0) in UNZ Celje (224,8).

Grafikon 2: Obremenjenost UNZ glede na kriminalitetno število (1993)

Najbolj izrazito je bilo naraščanje in zaostrovanje pojavnih oblik, značilnih za organizirane kriminalne skupine. Povečal se je obseg trgovine z mamili, število primerov izsiljevanja, ponarejanja denarja in tatvin avtomobilov. Slovenija zaradi zastarele kazenske zakonodaje in posledic družbenih sprememb postaja čedalje bolj zanimiva tudi za tuje kriminalne organizacije mafijskega tipa.

Za konvencionalno kriminaliteto je bila značilna predvsem večja drznost, agresivnost in profesionalnost storilcev ter njihovo medsebojno obračunavanje. Preiskanosť huših premoženjskih deliktov se je poslabšala. Tudi mladoletni storilci so kazniva dejanja izvrševali bolj nasilno, v skupinah in na bolj profesionalen način.

Skupno število kaznivih dejanj, ki se statistično prikazujejo v okviru gospodarske kriminalitete, se je zmanjšalo predvsem zaradi upada števila nekaterih kaznivih dejanj, ki vsebinsko ne sodijo v to skupino (npr. gozdne tatvine, nezakonit lov, izdaja nekritega čeka itd.). Nasprotno pa se je povečalo število tipičnih gospodarskih kaznivih dejanj. Med pojavnimi oblikami gospodarskega kriminala, ki ga je obravnavala kriminalistična služba, velja posebej omeniti poslovne goljufije v blagovnem prometu, zlorabe in korupcijo v gradbeništvu, zlorabe na področju industrije, davčne zatajitve, kazniva dejanja storjena pri lastninskem preoblikovanju podjetij ter organizirane oblike kriminala, povezanega s tujino (nezakoniti odlivi kapitala v tujino, goljufije, korupcija, tihotapstvo in davčne zatajitve).

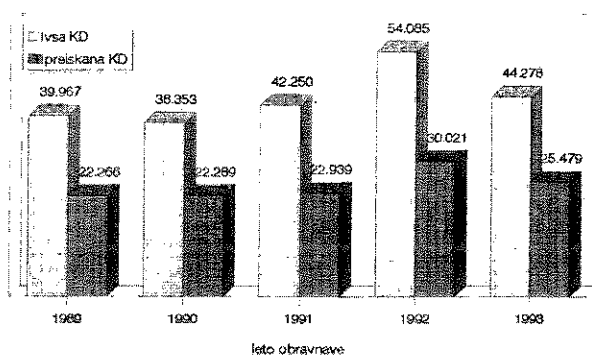
V javnosti so imela največji odmev kazniva dejanja, ki so bila odkrita pri lastninjenju skupine podjetij v Novi Gorici, pri gradnji večjega objekta v Ljubljani in ob najdbi orožja na mariborskem letališču.

1.2. Preiskovanje kaznivih dejanj

Kriminalisti in policisti so pojasnili 25.479 oz. 57,5 % kaznivih dejanj ali 2,0 % večji delež kot v prejšnjem letu. V zadnjih petih letih so bili bolj uspešni le leta 1990, ko so pojasnili 58,1 % kaznivih dejanj. Uspeh velja med drugim pripisati pravočasnemu prilagajanju oblik in metod dela policije novim pojavnim oblikam kriminalitete.

V letu 1993 je bilo opravljenih 12.083 kriminalističnotehničnih ogledov. Ogleđ kraja kaznivega dejanja je bil opravljen pri 27,3 (26,0) % kaznivih dejanj. Uniformirana policija je opravila 9.613 ogledov, kriminalistična služba 2.387 in preiskovalni sodnik 83 ogledov. Opravljenih je bilo tudi 814 hišnih preiskav (od tega največ pri preiskovanju

Grafikon 3: Gibanje preiskanih kaznivih dejanj (1989 do 1993)

kaznivih dejanj tatvine in velike tatvine ter kaznivih dejanj v zvezi z mamili) in 32 osebnih preiskav. Kriminalisti so pri tem zasegli 5.630 predmetov, ki so bili povezani s kaznivimi dejanji.

V primerjavi s prejšnjim letom se je preiskanosť kriminalitete izboljšala v okviru vseh uprav za notranje zadeve, razen pri UNZ Koper, Ljubljana in Postojna, kjer se je malenkostno poslabšala. Primerjava med upravami za notranje zadeve kaže, da je bila tako kot v prejšnjem letu, preiskanosť kriminalitete najvišja na območju UNZ Slovenj Gradec in Murska Sobota, najnižja pa na območju UNZ Nova Gorica, Koper in Ljubljana.

Preiskanosť je delež kaznivih dejanj z odkritimi osumljenci in je najbolj uveljavljeno merilo za ocenjevanje uspešnosti slovenske policije pri zatiranju kriminalitete. Vendar je za celovito oceno treba upoštevati tudi druge elemente, kot so: delež kaznivih dejanj, pri katerih osumljenec ni bil takoj znan, vrste in oblike oz. »težavnost« kaznivih dejanj, ki jih je obravnavala posamezna enota policije oz. kriminalistične službe, število operativnih delavcev v tej enoti ipd.

Celovita in uravnotežena aplikacija večkriterijskega odločanja za evalvacijo uspešnosti policijskega dela pri zatiranju kriminalitete predstavlja zaenkrat še izziv slovenskim kriminologom, kriminalistom in metodologom. Ob tej priložnosti pa vzemimo za merilo poleg preiskanosťi tudi delovno obremenjenost policistov in kriminalistov, oz. povprečno število kaznivih dejanj, ki jih je obravnaval posamezen operativni delavec v določeni upravi za notranje zadeve.

Iz podatkov o obremenjenosti pooblaščenih uradnih oseb uradov kriminalistične službe in policijskih postaj s splošnim delovnim področjem je razvidno, da so bili daleč najbolj obremenjeni kriminalisti in policisti UNZ Ljubljana, saj je 24,7 % vseh opera-

Tabela 1: Preiskanost kaznivih dejanj (1992 - 1993)

Enota oz. območje obravnave	1992			1993		
	št. KD	št. raz. KD	preiskanost	št. KD	št. raz. KD	preiskanost
UNZ SLOVENJ GRADEC	1.360	970	71,32	957	705	73,67
UNZ MURSKA SOBOTA	2.465	1.704	69,13	1.953	1.368	70,05
UNZ KRŠKO	1.175	717	61,02	1.251	828	66,19
UNZ NOVO MESTO	2.542	1.479	58,18	1.840	1.178	64,02
UNZ KRANJ	3.443	2.059	59,80	2.714	1.693	62,38
UNZ CELJE	7.735	4.270	55,20	5.785	3.545	61,28
UPRAVA POLICIJE MNZ	20	6	30,00	23	14	60,87
UNZ MARIBOR	8.875	4.950	55,77	8.105	4.875	60,15
R Slovenija	54.085	30.021	55,51	44.278	25.479	57,54
UNZ POSTOJNA	784	443	56,51	605	339	56,03
UNZ NOVA GORICA	1.666	895	53,72	1.487	811	54,54
UNZ KOPER	3.024	1.667	55,13	3.013	1.611	53,47
UNZ LJUBLJANA	20.996	10.861	51,73	16.545	8.512	51,45

tivnih delavcev v Sloveniji obravnavalo kar 37,4 % celotne kriminalitete. Posamezen operativni delavec UNZ Ljubljana je v povprečju obravnaval 23,2 kaznivega dejanja oz. skoraj trikrat več kot operativni delavec UNZ Slovenj Gradec ali Postojna. UNZ Ljubljana po obremenjenosti operativnih delavcev sledita UNZ Celje in Maribor, na ostalih UNZ pa je obremenjenost v povprečju precej nižja.

Navedene ugotovitve močno relativizirajo razvrščanje UNZ po preiskanosti kaznivih dejanj, saj je npr. UNZ Ljubljana po prvem merilu na zadnjem, po drugem pa na prvem mestu v Sloveniji.

1.3. Primerjava s kriminaliteto sosednjih držav

Kriminalitete posameznih držav največkrat ni mogoče primerjati zaradi različnih stopenj in obsega inkriminacije posameznih ravnanj. Če je določeno ravnanje v neki državi opredeljeno kot kaznivo dejanje, je lahko v drugi le prekršek ali pa sploh ni kaznivo. Bistvene razlike so lahko tudi v kvalifikaciji posameznih vrst in pojavnih oblik oz. v strukturi celotne kriminalitete. Zato je primerjava kazalcev o kriminaliteti, kot sta npr. kriminalitetno število ali preiskanost kriminalitete, med različnimi pravnimi sistemi metodološko izredno tvegana. Smiselna je le pri določenih vrstah hujših kaznivih dejanj, kot so umori, ropi, vlomi ipd., ki v različnih državah pomenijo približno enako družbeno nevarnost in so zato na podoben način tudi inkriminirana.

Za primerjavo kriminalitetnih števil in skupne preiskanosti pri umorih, spolnih deliktih, hudih telesnih poškodbah, ropih in roparskih tatvinah, vlomnih tatvinah ter kaznivih dejanjih v zvezi z mamili, je bila uporabljena Interpolova metodologija

ter ustrezni statistični podatki iz leta 1990. Vir podatkov je Interpolov International Crime Statistics 1989-1990 (novejših Interpolovih podatkov ob pripravi članka ni bilo na voljo) ter Statistični podatki o kriminaliteti Ministrstva za notranje zadeve RS. Pri Sloveniji so prikazani tudi analogni podatki za leto 1993.

Primerjava obremenjenosti Slovenije in sosednje Avstrije, Italije in Madžarske z nekaterimi hujšimi oblikami kriminalitete je za Slovenijo razmeroma ugodna.

Podatki kažejo, da je bilo v Sloveniji razmeroma več umorov kot v Avstriji in na Madžarskem ter manj kot v Italiji. Preiskanost spolnih deliktov, hudih telesnih poškodb, ropov in roparskih tatvin, vlomnih tatvin in kaznivih dejanj v zvezi z mamili je

Tabela 2: Obremenjenost operativnih delavcev s kriminaliteto v letu 1993

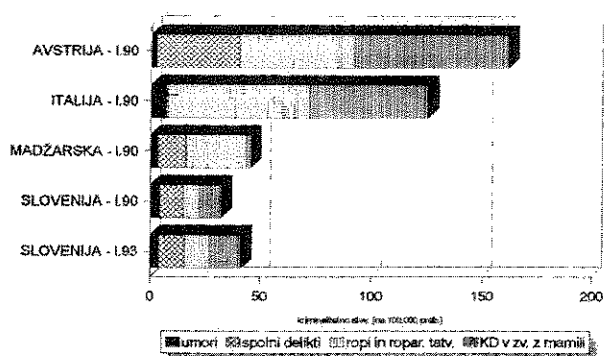
Organizacijska enota obravnave	Delež obrav. KD v %	Delež operat. delavcev v %	Št. KD na 1 delavca
UNZ LJUBLJANA	37,4	24,7	23,2
UNZ CELJE	13,1	11,0	18,2
UNZ MARIBOR	18,3	16,1	17,4
UNZ KOPER	6,8	8,2	12,7
UNZ NOVO MESTO	4,1	5,6	11,4
UNZ KRANJ	6,1	8,9	10,6
UNZ M. SOBOTA	4,4	6,5	10,4
UNZ KRŠKO	2,8	4,5	9,6
UNZ SLOV. GRADEC	2,2	4,3	7,7
UNZ POSTOJNA	1,4	2,9	7,3
UNZ NOVA GORICA	3,4	7,3	7,0
skupaj	100,0	100,0	15,3

Tabela 3: Mednarodna primerjava kriminalitete (št. KD na 100.000 prebivalcev in skupna preiskanost)

VRSTA DELIKTA	AVSTRIJA		ITALIJA		MADŽARSKA		SLOVENIJA			
	1990		1990		1990		1990		1993	
	krim. štev.	preisk. (v%)	krim. štev.	preisk. (v%)	krim. štev.	preisk. (v%)	krim. štev.	preisk. (v%)	krim. štev.	preisk. (v%)
- umori	2,3	96,1	6,4	45,3	3,1	92,5	4,1	93,8	3,6	100,0
- spolni delikti	38,0	66,7	1,2	73,2	12,9	70,4	10,8	93,4	11,9	96,2
- hude telesne poškodbe	1,8	95,0	33,8	80,4	66,0	81,8	19,7	97,2	23,7	96,4
- ropi in roparske tatvine	51,9	62,4	64,2	14,2	27,6	40,8	7,6	65,3	11,7	62,1
- vlomne tatvine	1151,6	16,5	-	-	742,9	24,9	404,9	33,3	472,5	31,6
- KD v zvezi z mamili	69,5	92,6	53,5	93,3	0,4	67,8	10,0	99,5	14,2	98,2

bila boljša kot v sosednjih državah, pri vseh navedenih deliktih skupaj pa v Sloveniji beležimo tudi najmanjše kriminalitetno število. Razmeroma ugodno sliko kriminalitete v Sloveniji skali primerjava kazalcev z letom 1993, saj se je, razen pri umorih, problematika prikazanih deliktov zaostri.

Grafikon 4: Primerjava strukture nekaterih hujših oblik kriminalitete s sosednjimi državami

2. KAZNIVA DEJANJA, ZNAČILNA ZA ORGANIZIRANO KRIMINALITETO

Način evidentiranja kaznivih dejanj v ministrstvu za notranje zadeve ne predvideva točne opredelitve, ali je posamezno kaznivo dejanje posledica organizirane kriminalne dejavnosti ali ne, zato natančno statistično prikazovanje organizirane kriminalitete še ni mogoče. Na njen obseg posredno kaže število kaznivih dejanj, ki najpogosteje vsebujejo elemente organiziranosti. To so predvsem kazniva dejanja v zvezi s protipravnim odvzemanjem prostosti ali osebnih vozil, izsiljevanjem, podkupovanjem, mamili, orožjem, ponarejanjem denarja ipd.

Število takšnih kaznivih dejanj narašča od leta 1991 dalje. Med njimi je najbolj poraslo število kaznivih dejanj izsiljevanja, ponarejanja denarja, neupravičene proizvodnje in prometa z mamili ter število tatvin avtomobilov.

Tudi v letu 1993 se je nadaljevalo naraščanje in zaostrovanje pojavnih oblik kriminalitete, ki so značilne za delovanje organiziranih kriminalnih skupin. Več organizirane kriminalitete v Sloveniji se kaže zlasti v skokovitem povečanju primerov izsiljevanja in hudih posledicah, ki so jih utrpeli žrtve, če niso upoštevale opozoril izsiljevalcev. Pojavljale so se tudi grožnje policistom, kriminalistom in pričam v kazenskem postopku, organiziranje prostitucije z dekleti z območja nekdanje Sovjetske zveze ipd. Zaskrbljujoče je, da so kriminalisti pri

Tabela 4: Število kaznivih dejanj, pri katerih se najpogosteje pojavljajo elementi organiziranosti

Vrsta KD	1991	1992	1993	skupaj
- ugrabitev oseb	5	5	4	14
- protipraven odvzem prostosti	29	52	51	132
- tatvina avtomobila	353	431	485	1.269
- izsiljevanje	52	148	208	408
- poseben primer izsiljevanja	1	4	2	7
- jemanje podkupnine	5	11	23	39
- dajanje podkupnine	16	28	28	72
- hudodelsko združevanje	4	11	3	18
- nedovoljena posest orožja	45	74	65	184
- ponarejanje denarja	129	533	632	1.294
- neupr. proizv. in promet z mamili	95	176	199	470
- prepovedan prehod čez drž. mejo	133	30	83	246
Skupaj	867	1.503	1.783	4.153

svojem delu opazili, da se je povečalo nezaupanje ljudi do policijskih ukrepov zoper kriminalne skupine. To slabo vpliva na odkrivanje organizirane kriminalitete oz. povečuje delež kaznivih dejanj, ki ostane policiji prikrit.

Storilci kaznivih dejanj, značilnih za organizirano kriminaliteto, pogosto skušajo svojo kriminalno dejavnost spolitizirati ali prikriti pod krinko podjetništva, kar jim zaradi nedorečene kazenske zakonodaje v veliki meri uspeva. Slovenija zato postaja vedno bolj zanimiva tudi za tuje organizirane kriminalne skupine. Kriminalisti so namreč že odkrili dejavnost italijanske mafije v naši državi. Pri tem so, zaradi suma o »pranju denarja« prek nekaterih slovenskih podjetij, odvzeli prostost italijanskemu državljanu.

2.1. Mamila

Statistični podatki o zlorabi in žrtvah zlorabe mamil so bili v letu 1993 še bolj zaskrbljujoči kot v prejšnjem letu. Nadaljeval se je porast števila:

- obravnavnih kaznivih dejanj (od 264 na 281),
- ovadenih osumljencev (od 325 na 329),
- prekrškov po Zakonu o proizvodnji in prometu mamil (od 255 na 366) ter
- smrtnih žrtev zaradi uživanja mamil (od 8 na 9).

Podatki zadnjih treh let kažejo, da vsi navedeni kazalci naraščajo že od leta 1991. Najbolj, oz. za 99 % v dveh letih, je poraslo število kaznivih dejanj neupravičene proizvodnje in prometa z mamili (od 100 v letu 1991 na 199 v letu 1993).

V primerjavi s prejšnjim letom se je povečala tudi količina zaseženih mamil. Kriminalisti in policisti so v letu 1993 zasegli 94.495 (19.332) g marihuane, 20.029 (15.883) g heroína, 2.814 (115) g kokaina, 516 (7.286) g hašiša, 391 (228) kosov LSD in 249 (400) kosov heptanona. Poleg tega so zasegli 8,715 l tinkture kanabisa in 37 različnih tablet, ki so na seznamu mamil ter uničili ca 8.000 sadik indijske konoplje na različnih nasadih.

Kriminalisti ocenjujejo, da je večina marihuane pridelane v Sloveniji in da njena ponudba na ilegalnem trgu skokovito narašča, kar potrjujejo tudi zasežene količine (porast od 12,6 kg v letu 1991 na 94,5 kg v letu 1993). Povečuje se tudi ilegalna ponudba kokaina, ki ga pred nekaj leti v Sloveniji še ni bilo zaznati. Naraščajoče povpraševanje po heroínu povečuje sekundarno kriminaliteto, medtem ko sam heroin postaja tudi plačilno sredstvo oz. nagrada za izvrševanje kaznivih dejanj. Trgovci z mamili so, podobno kot v letu 1992, večje količine heroína tihotapili zunaj območij vojnih spopadov na Balkanu, manjše količine pa tudi prek teh območij.

Kriminalisti in policisti so se pri preprečevanju in zatiranju zlorabe mamil soočali z vedno bolj agresivnimi, oboroženimi in organiziranimi kriminalnimi skupinami.

2.2. Orožje

Kriminaliteto v zvezi z orožjem je najbolj zaznamovalo odkritje velike količine vojaškega orožja, ki je bilo nelegalno uskladiščeno na mariborskem letališču. Kriminalistična služba je opravila obširno preiskavo o odkritem orožju, za katerega niso bila izdana potrebna dovoljenja za tranzit preko Slovenije. Preiskava je pokazala, da sta jeseni leta 1992 vojaško orožje in oprema prispela na mariborsko letališče z letali, pod krinko humanitarne pomoči. Vse je bilo namenjeno na območje Bosne in Hercegovine, kamor naj bi bilo prepeljano s helikopterji čez hrvaško ozemlje. Ker je bilo orožje shranjeno v neprimernih zabojnikih, nadaljnji transport proti Bosni in Hercegovini ni bil takoj izvedljiv. Medtem so se poslabšale razmere na vojnih območjih na Balkanu, kar je dokončno onemogočilo prevoz, orožje pa je ostalo v letališkem skladišču, kjer so ga junija 1993 odkrili. Kriminalisti so odkrito orožje in opremo zasegli ter podali kazenske ovadbe proti trem tujim in štirim slovenskim državljanom.

Statistični podatki o kriminaliteti v zvezi z orožjem sicer kažejo, da se je po kulminaciji v letu 1991, ko je bila v Sloveniji vojna za osamosvojitvev, nadaljevalo upadanje števila tovrstnih kaznivih dejanj. Organi za notranje zadeve so obravnavali 67 (101) kaznivih dejanj v zvezi z orožjem ali 33,7 % manj kot v letu 1992 in 79,7 % manj kot v letu 1991.

Smer tihotapljenja orožja se je v letu 1993 obrnila. Za tihotapce je čedalje manj zanimivo območje nekdanje Jugoslavije in čedalje bolj tihotapljenje s tega območja proti zahodni Evropi. Če ne upoštevamo orožja z mariborskega letališča, ki je tja prispelo v letu 1992, so po ugotovitvah kriminalistov pretihotapili precej manj orožja kot v prejšnjih dveh letih. Zaskrbljujoče pa je, da je med orožjem vedno več eksplozivnih snovi, ki izvirajo iz nekdanjih socialističnih držav in so namenjene kriminalnim skupinam v Sloveniji in zahodni Evropi.

2.3. Ponarejanje denarja

Razpečevanje ponarejenega denarja ima vedno več značilnosti organiziranega mednarodnega kriminala. Potekalo je v obliki samostojnih dejanj, ali pa se je prepletalo z ilegalno trgovino z orožjem, mamili in preprodajo ukradenih vozil.

V letu 1993 se je nadaljevalo nekajletno naraščanje števila teh kaznivih dejanj. Kriminalisti in policisti so obravnavali 632 (533) kaznivih dejanj ponarejanja denarja ali za 18,6 % več kot v letu 1992 in za 389,9 % več kot v letu 1991. Zaradi suma ponarejenosti so zasegli 3.522 bankovcev različnih valut. Med njimi je bilo največ bankovcev nemške, avstrijske in ameriške valute.

2.4. Terorizem

Kriminalisti so v letu 1993 začeli obravnavati kazniva dejanja z elementi terorizma kot posebno pojavno obliko kriminalitete. Njihovo delo je bilo namenjeno predvsem pravočasnemu odkrivanju in preprečevanju tovrstnih dejanj. Tako so preprečili sabotažo oz. diverzijo na Dolenjskem in Štajerskem. Obravnavali so tudi dokončano kaznivo dejanje z elementi terorizma, ko so storilci z eksplozivnim telesom poškodovali bazensko napravo v Atomskih toplicah v Podčetrtku.

2.5. Druge oblike kaznivih dejanj, značilnih za organizirano kriminaliteto

Izsiljevanje

Izsiljevanje sodi med kazniva dejanja z elementi organiziranosti, katerih število se je najbolj povečalo. V letu 1993 so kriminalisti in policisti obravnavali 208 (148) kaznivih dejanj izsiljevanja oz. za 40,5 % več kot v letu 1992 in 3-krat več kot v letu 1991.

Kriminalisti ugotavljajo, da storilci pri izsiljevanju žrtev uporabljajo vedno bolj skrajne oblike zastraševanja. Zaskrbljujoča je tudi okoliščina, da zaradi bojazni pred maščevanjem storilcev, tovrstna kazniva dejanja ostajajo večinoma prikrita.

Izsiljevanje se čedalje bolj pogosto uporablja tudi pri izterjevanju dolgov v zasebni režiji, saj so »izterjevalci« v letu 1993 pogostokrat poskušali izsiliti vračilo dolga na zelo grob način. Kriminalisti so se pri obravnavanju teh primerov srečevali s težavami zaradi zastarele kazenske zakonodaje, ki tovrstne delinkvence ne inkriminira na ustrezen način.

Ugrabitve, eksplozije, bombni napadi

Kriminalisti so v letu 1993 obravnavali 4 (5) kazniva dejanja ugrabitve oseb. Pri tem so se srečali z novo obliko ugrabitve in sicer med bančnim ropom, ko so storilci ugrabili uslužbenko, da bi izsilili odhod s kraja kaznivega dejanja.

Precejšen odmev v javnosti so vzbudile eksplozije improviziranih eksplozivnih naprav, s katerimi je organizirana kriminalna skupina poskušala zastrašiti širši krog ljudi, ki jih je nameravala izsiljevati. Skupino so kriminalisti odkrili in pri tem zasegli večjo količino eksploziva in eksplozivnih naprav.

Na podlagi eksplozij, povzročenih z bombnimi napadi, kriminalisti ugotavljajo, da so sredstvo za medsebojne grožnje in obračunavanja med kriminalnimi skupinami postale tudi ročne bombe, ki so na ilegalnem trgu čedalje lažje dostopne.

Tabela 5: Število obravnavanih in preiskanih krvnih in spolnih deliktov (1992 - 1993)

VRSTA KD	Število KD		Porast/upad (v%)	Št. preisk. KD	
	1992	1993		1992	1993
- umor	43	24	-44,19	39	24
- poskus umora	54	44	-18,52	53	44
- detomor	3	2	-33,33	1	2
- posebno huda telesna poškodba	21	18	-14,29	21	16
- huda telesna poškodba	400	450	12,50	389	435
- lahka telesna poškodba	577	531	-7,97	570	524
- druga KD zoper življenje in telo	971	1.063	9,47	967	1.057
S k u p a j	2.069	2.132	3,04	2.040	2.102
- posilstvo	60	69	15,00	57	67
- poskus posilstva	39	32	-17,95	31	32
- spolno nasilje	30	22	-26,67	27	17
- kršitev spol. nedotaklj. z zlor. položaja	13	13	0,00	13	13
- sp. napad na osebo ml. od 14 let	76	83	9,21	72	82
- druga KD zoper sp. ned. in moralo	13	16	23,08	13	15
S k u p a j	231	235	1,73	213	226

3. KLASIČNA KRIMINALITETA

Klasična in organizirana kriminaliteta v Sloveniji še nista opredeljeni na način, ki bi omogočal vodenje ustrezne evidence o tovrstnih kaznivih dejanjih. Zato jih statistično ni mogoče prikazovati popolnoma ločeno. Posamezen umor je namreč lahko klasično kaznivo dejanje, lahko pa je posledica organizirane kriminalne dejavnosti. Enako velja za vrsto drugih kaznivih dejanj, tudi s področja gospodarske kriminalitete. Tako so npr. v skupnem številu klasične kriminalitete še vedno zajete poslovne goljufije in z njimi povezana kazniva dejanja (ponarejanje listin in zatajitve), ki od leta 1991 sodijo med gospodarsko kriminaliteto. Prepletanje posameznih področij je posledica obstoječe metodologije za statistično obdelavo kaznivih dejanj, ki ni usklajena z novimi pojavnimi oblikami kriminalitete in spremenjeno organizacijo dela policije. Konkretna kazniva dejanja so uvrščena v okvir enega ali drugega področja kriminalitete le glede na člene kazenskega zakona, ne pa tudi glede na njihovo ozadje.

Prikazovanje klasične kriminalitete je zato opredeljeno le na podlagi členov in poglavij kazenskega zakona. V ta okvir sodijo predvsem naslednja poglavja:

- k. d. zoper življenje in telo,
- k. d. zoper spolno nedotakljivost in moralo,
- k. d. zoper družbeno in zasebno premoženje,
- k. d. zoper javni red in mir ter
- k. d. zoper splošno varnost ljudi in premoženja.

3.1. Kazniva dejanja zoper življenje in telo ter zoper spolno nedotakljivost in moralo

Med kaznivimi dejanji zoper življenje in telo je v letu 1993 poraslo število hudih telesnih poškodb in ogrožanj z nevarnim orodjem pri pretepu ali prepiru. Precej manj kot leto prej je bilo umorov in poskusov umora, zmanjšalo pa se je tudi število posebno hudih telesnih poškodb in lahkih telesnih poškodb. Kriminalisti in policisti so preiskali vse umore in poskuse umora.

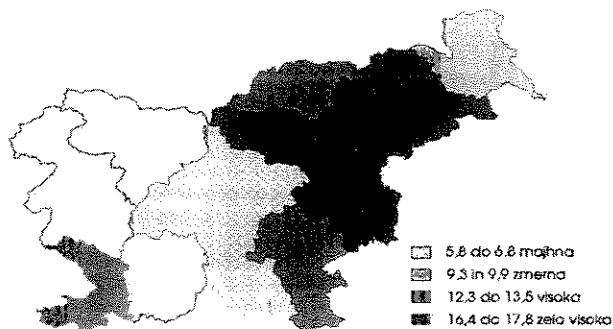
Kot motiv umora se v zadnjih letih pogosteje pojavlja koristoljubje, v ozadju nekaterih umorov pa so bili obračuni med kriminalnimi skupinami. Povečalo se je tudi število primerov, ko je isti storilec izvršil več umorov.

Več (kot leto prej) je bilo tudi posilstev in spolnih napadov na osebo, mlajšo od 14 let. Zmanjšalo se je število poskusov posilstva in spolnega nasilja. Kriminalisti so v letu 1993 obravnavali tudi nekaj

»skupinskih posilstev«, ki so bila storjena na grozovit in posebno poniževalen način.

S krvnimi in spolnimi delikti so bila v letu 1993 najbolj ogrožena območja UNZ Maribor, Celje in Krško.

Grafikon 5: Obremenjenost UNZ s krvnimi in spolnimi delikti glede na kriminalitetno število (1993)

3.2. Kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje

Kriminalisti in policisti so v letu 1993 obravnavali 34.375 (43.838) kaznivih dejanj zoper družbeno in zasebno premoženje ali 21,6 % manj kot v prejšnjem letu. Kljub manjšemu številu deliktov, je z njimi povzročena škoda v primerjavi s prejšnjim letom porasla za 33,4 %. Preiskanih je bilo 48,4 % premoženjskih kaznivih dejanj oz. 1,1 % večji delež kot v prejšnjem letu.

Med posameznimi vrstami kaznivih dejanj so najbolj upadla kazniva dejanja velike tatvine (od 17.657 na 10.915) in poškodovanja tuje stvari (od 4.259 na 2.685), medtem ko so porasla kazniva dejanja zlorabe zaupanja (od 2 na 20), požiga (od 71 na 79), poškodovanja stavb in prostorov (od 0 na 3) itd.

Kriminalisti ocenjujejo, da je upad tovrstne kriminalitete posledica uvodoma omenjene spremembe cenzusa za inkriminiranje tatvin in manjše migracije tujih delinkventov z območij nekdanje Jugoslavije proti Sloveniji. Zato je upadlo predvsem število kaznivih dejanj kot so npr. žepne tatvine, vlomi s posebnimi vlomilskimi pripomočki ipd., ki so jih v preteklih letih večinoma izvrševali storilci iz drugih republik nekdanje Jugoslavije.

Problematika premoženjskih deliktov se je zaostрила kljub kvantitativnemu upadu, saj so storilci postali bolj drzni, agresivni in organizirani. Kazniva dejanja so izvrševali bolj profesionalno, na krajih dejanja so puščali manj sledi, v primeru, da so jih odkrili ali prijeli pa so se bili pripravljeni braniti ter uničiti dokaze. Večina težjih premoženjskih deliktov

tov je bila dobro pripravljenih. Izvedeni so bili tako, da je policija pri njihovem preiskovanju naletela na zelo malo uporabnih sledi in informacij, zato je večina takšnih deliktov ostala nepreiskanih.

Splošne značilnosti posameznih vrst in oblik premoženjske kriminalitete v letu 1993 so bile naslednje:

Tatvine

Tatvine vsebinsko sestavljajo kazniva dejanja po 165. in 166. členu KZ RS, saj je npr. žepna tatvina ali tatvina kolesa, glede na povzročeno škodo lahko kaznivo dejanje tatvine (po 165. členu) ali pa kaznivo dejanje velike tatvine (po 166. členu).

Število takšnih tatvin je v primerjavi s preteklim letom upadlo od 18.910 na 15.293 oz. za 19,1 %. Kljub temu se je z njimi povzročena škoda povečala od 0,6 na 1,1 milijarde tolarjev. Preiskanost tatvin je znašala 40,1 (40,5) %. Med posameznimi oblikami je najbolj upadlo število žepnih tatvin (od 273 na 163), vendar je kljub temu ostalo nepreiskanih 90,2 % oz. 3,0 % večji delež kot v prejšnjem letu. Število drznih tatvin je upadlo od 278 na 216, preiskanost pa od 55,0 na 49,5 %. Žrtve drznih tatvin so bile večinoma ženske, storilci pa mladoletniki.

Glede na prejšnje leto se je nekoliko povečalo število tatvin v hotelih, pisarnah in stanovanjih.

Vlomi

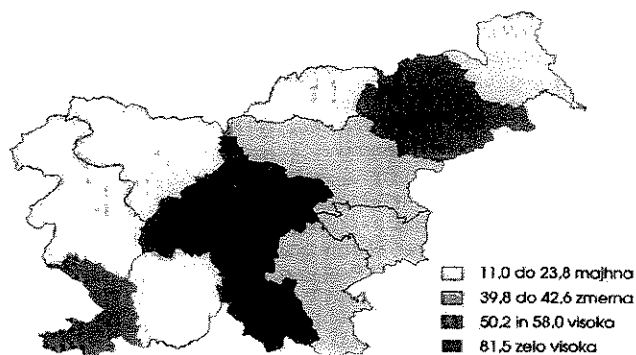
Upadlo je tudi število vlomov v različne objekte in sicer od 11.508 na 9.575 oz. za 16,8 %. Najbolj je upadlo število vlomov v šole (od 225 na 148), medtem ko je število vlomov v denarne ustanove poraslo (od 7 na 13 primerov). Kriminalistom in policistom je uspelo preiskati 31,4 (31,6) % obravnavanih vlomov.

Kriminalisti ocenjujejo, da je, poleg že omenjenih vzrokov, na manjše število vlomov vplivalo tudi preventivno delovanje kriminalističnih skupin za nadzor prostora v največjih slovenskih mestih in po-

večanje števila zasebnih agencij za varovanje objektov. Vlomilci pa so kazniva dejanja izpeljali bolj profesionalno, objekte so pred vlomom opazovali ter zbirali podatke o stanovalcih, njihovih navadah in premoženjskem stanju. Kljub manjšemu številu vlomov v stanovanjske in gostinske objekte, je policiji uspelo preiskati razmeroma manj tovrstnih kaznivih dejanj kot v prejšnjem letu.

Z vlomi je bilo, tako kot v prejšnjem obdobju, najbolj obremenjeno območje UNZ Ljubljana, nadpovprečno kriminalitetno število (povprečje v letu 1993 je znašalo 48,5 K.D. na 10.000 prebivalcev) pa je bilo zabeleženo tudi na območju UNZ Koper in UNZ Maribor.

Grafikon 6: Obremenjenost UNZ z vlomi glede na kriminalitetno število (1993)

Ropi in roparske tatvine

Statistični podatki kažejo pri ropih in roparskih tatvinah podobno gibanje kot pri žepnih in drznih tatvinah. V primerjavi s prejšnjim letom je upadlo število obravnavanih kaznivih dejanj (od 241 na 232), upadel pa je tudi delež preiskanih kaznivih dejanj (od 75,1 na 62,1 %).

Tabela 6: Število in preiskanost vlomov ter povzročena škoda v letih 1992 - 1993

Vlomi v objekte	Število KD		Porast/upad (v %)	Skupna preisk.(v %)		Škoda v milijonih SIT	
	1992	1993		1992	1993	1992	1993
- vlom v trgovino	655	583	-10,99	42,90	42,54	48,02	77,69
- vlom v stanovanje	582	446	-23,37	24,23	21,75	42,55	80,89
- vlom v stanovanjsko hišo	1.131	957	-15,38	25,82	25,71	179,23	135,33
- vlom v vikend	840	753	-10,36	38,57	43,29	171,84	22,64
- vlom v šolo	225	148	-34,22	45,33	55,41	19,24	8,25
- vlom v gostinski lokal	539	450	-16,51	42,49	37,11	27,74	59,48
- vlom v pošto	6	4	-33,33	33,33	50,00	0,19	0,05
- vlom v kiosk	351	334	-4,84	36,47	41,62	8,40	15,51
- vlom v denarno ustanovo	7	13	85,71	57,14	76,92	1,53	3,66

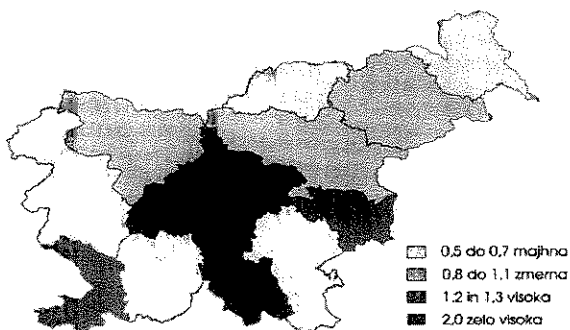
Kriminalisti ugotavljajo, da so bili roparji do žrtev bolj okrutni kot v prejšnjih letih. Skupine mladoletnikov so za majhne vsote denarja napadale svoje vrstnike in starejše ljudi.

Pri 50 ropih so storilci uporabili strelno orožje, plinska sredstva, palice, nože ipd. Žrtve so v 12 primerih napadli doma, kjer so jih pretepli in celo zvezali.

V letu 1993 je bilo 17 roparskih napadov na menjalnice, 4 napadi na banke in po 1 napad na pošto in bencinsko črpalko. Za takšne rope so bili utemeljeno osumljeni in ovadeni pretežno mlajši ljudje, brez kriminalne preteklosti.

Z ropi in roparskimi tatvinami so bila v letu 1993 nadpovprečno obremenjena območja UNZ Ljubljana (2,0 K.D. na 10.000 preb.), UNZ Krško (1,3) in UNZ Koper (1,2).

Grafikon 7: Obremenjenost UNZ z ropi in roparskimi tatvinami glede na kriminalitetno število (1993)

Tatvine, odvzemi in vlomi v avtomobile

V Sloveniji je bilo v letu 1993 protipravno odtujenih 1.316 osebnih vozil. Med njimi je bilo največ vozil znamke Zastava, sledijo vozila znamke Golf, Renault, Citroen, Opel itd.

Kriminalisti ocenjujejo, da je bilo največ pogrešanih vozil odpeljanih na krizna območja Hrvaške in Bosne in Hercegovine, precej pa tudi na območje ZR Jugoslavije, Makedonije, Bolgarije in Ukrajine. V letu 1993 so storilci, predvsem pri krajah avtomobilov višjega kakovostnega razreda, uporabljali specialno orodje, s katerim je mogoče nasilno vdreti in odpeljati praktično vsako vozilo.

Kriminalisti in policisti so obravnavali tudi 3.577 (4.126) vlomov v avtomobile oz. za 13,3 % manj kot v prejšnjem letu. Ugotovljeno je bilo, da so v vozila vlamljali predvsem mladoletni storilci.

Goljufije

V letu 1993 so organi za notranje zadeve obravnavali 3.683 goljufij ali 3,7 % manj kot v prejšnjem letu. Z njimi je bila povzročena škoda v višini 1,4 (1,6) milijarde tolarjev.

Goljufije so bile povezane predvsem z lastninskim preoblikovanjem družbenega premoženja, z zadolževanjem posameznikov, ki so poskušali priti do dodatnih sredstev za svoja podjetja in z odškodninskimi zahtevki zavarovalnicam. Pri zavarovalniških goljufijah so imeli kriminalisti največ težav s preiskovanjem primerov, ko so storilci najemali rent-a-car vozila in nato prijavljali fiktivne kraje teh vozil. Pojavile so se tudi nove oblike goljufanja zavarovalnic z uprizarjanjem prometnih nezgod.

Požigi

Kriminalisti in policisti so v letu 1993 obravnavali 79 (71) požigov, s katerimi je bila povzročena škoda v višini 96,2 (51,5) milijona tolarjev. Pri tem jim je uspelo preiskati 70,9 (63,4) % tovrstnih kaznivih dejanj.

Vzrok za požige so bili predvsem osebni spori in maščevanja. Zanimiv primer je bil zabeležen na območju UNZ Maribor, kjer je gostilničar nagovoril vaščana k požiganju gospodarskih poslopij samo zato, da bi gasilci ob intervencijah povečali promet v njegovem gostinskem lokalu.

3.3. Kazniva dejanja zoper javni red in mir ter zoper splošno varnost ljudi in premoženja

Število kaznivih dejanj zoper javni red in mir je upadlo od 1.549 na 993 ali za 35,9 %. Kljub upadu skupnega števila so porasla kazniva dejanja prečitve uradnega dejanja uradni osebi (od 170 na 211) in kazniva dejanja napada na uradno osebo, ko ta opravlja naloge varnosti (od 46 na 53). Ta dejanja so bila v večini primerov storjena pri raznih intervencijah policistov ali pri obravnavanju cestno prometnih prekrškov. Število kaznivih dejanj nasilniškega obnašanja je upadlo od 509 na 429. Storilci teh dejanj so bili največkrat mladoletniki.

Zmanjšalo se je tudi število kaznivih dejanj zoper splošno varnost ljudi in premoženja (od 542 na 508 ali za 6,3 %). Skupna škoda je znašala 215,6 milijonov tolarjev. Med pomembnejšimi kaznivimi dejanji iz te skupine se je povečalo število kaznivih dejanj povzročitev splošne nevarnosti (od 370 na 381).

Tabela 7: Število in preiskanost nekaterih vrst premoženjskih deliktov

VRSTA KD	Število KD		Porast/upad (v%)	Skupna preisk. (%)	
	1992	1993		1993	1993
- rop	213	205	-3,76	73,71	61,46
- poškodovanje tuje stvari	4.259	2.685	-36,96	56,56	55,23
- požig	71	79	11,27	63,38	70,89
- tatvina kolesa	2.832	1.894	-33,12	17,37	18,16
- tatvina delov mot,vozila	2,967	1.890	-36,30	19,51	21,16
- tatvina avtomobila	431	485	12,53	23,67	21,24
- tatvina iz stanovanja	1.008	1.054	4,56	52,78	47,91
- drzna tatvina	278	216	-22,30	55,04	49,54
- vlom v avto	4.126	3.577	-13,31	26,03	27,48
- vlom v stanovanje	582	446	-23,37	24,23	21,75
- vlom v stanovanjsko hišo	1.131	957	-15,38	25,82	25,71

4. GOSPODARSKA KRIMINALITETA

V letu 1993 se je število gospodarskih kaznivih dejanj znižalo v primerjavi s prejšnjim letom od 2.876 na 2.553 ali za 11,2 %. Upad skupnega števila kaznivih dejanj, ki se statistično prikazujejo v okviru gospodarske kriminalitete, je predvsem posledica upada vsebinsko manj pomembnih oz. netipičnih gospodarskih kaznivih dejanj, ki jih večinoma obravnava uniformirana policija (npr. gozdnih tatvin za 37,6 %, nezakonitega lova za 58,7 %, izdaj nekritega čeka za 42,6 %). Tipična gospodarska kazniva dejanja (kazniva dejanja od čl. 127 do čl. 146, čl. 152 in od čl. 191 do čl. 197 KZ RS) pa so nasprotno porasla za 13,1 %.

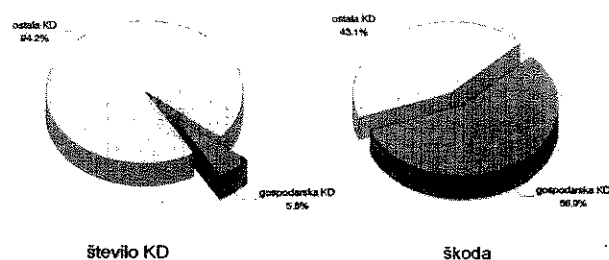
Skupno število kaznivih dejanj se je povečalo na območjih UNZ Krško in Nova Gorica, medtem ko je na območjih drugih UNZ upadlo. Če upoštevamo le tipična gospodarska kazniva dejanja, se je gospodarska kriminaliteta zmanjšala le na območjih UNZ Maribor, Kranj in Slovenj Gradec, za vsa druga območja pa je značilen porast teh kaznivih dejanj.

Močno se je povečalo tudi število poslovnih goljufij in drugih kaznivih dejanj v zvezi s poslovnimi goljufijami, ki niso prišteta h gospodarski kriminaliteti. Kriminalistična služba je obravnavala 682 (329) poslovnih goljufij in 176 (111) kaznivih dejanj splošne kriminalitete (ponarejenj listin in zatajitve), ki so povezana s poslovnimi goljufijami. Porast gospodarske kriminalitete je bil torej dejansko še višji, kajti število tipično gospodarskih kaznivih dejanj se je vključno z navedenimi kaznivimi dejanji povečalo od 1.326 na 1.860 oz. kar za 40,3 %.

Med pomembnejšimi gospodarskimi delikti je opazen porast kaznivih dejanj jemanja podkupnine (od 11 na 23), zlorabe pooblastil (od 26 na 54), zata-

jitve davščin in drugih družbenih dajatev (od 70 na 144) in ponareditve ali uničenja uradne listine (od 21 na 38). Povečalo se je tudi število kaznivih dejanj ponareditve ali uničenja poslovnih listin (od 131 na 160), nevestnega gospodarjenja (od 27 na 32) in zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic (od 51 na 58). Število kaznivih dejanj dajanja podkupnine je bilo enako kot v prejšnjem letu (28), zmanjšalo pa se je število kaznivih dejanj zlorabe položaja ali pravic odgovorne osebe (od 273 na 247), poneverbe (od 151 na 130), neupravičene uporabe (od 40 na 31) in sklenitve škodljive pogodbe (od 29 na 17).

Grafikon 8: Število K. D. gospodarske kriminalitete in z njimi povzročena škoda (1993)

Vsa kazniva dejanja gospodarske kriminalitete so povzročila 6,6 milijard tolarjev škode ali 56,6 % škode celotne kriminalitete v letu 1993. Od tega so samo kazniva dejanja zlorabe položaja ali pravic odgovorne osebe povzročila 4,0 milijarde tolarjev škode. Večja škoda je bila povzročena še s kaznivimi dejanji zlorabe pooblastil (971 milijonov), zatajitve davščin (526 milijonov), nevestnega gospodarjenja (363 milijonov), zlorabe uradnega položaja ali urad-

Tabela 8: Struktura gospodarske kriminalitete

Območje storitve	1) tipična gospodarska KD			2) ostala KD			3) skupno št. KD		
	1992	1993	porast/upad (v %)	1992	1993	porast/upad (v %)	1992	1993	porast/upad (v %)
UNZ POSTOJNA	8	22	175,00	59	20	-66,10	67	42	-37,31
UNZ KRŠKO	20	39	95,00	62	96	54,84	82	135	64,63
UNZ NOVA GORICA	43	75	74,42	33	29	-12,12	76	104	36,84
UNZ MURSKA SOBOTA	53	77	45,28	128	69	-46,09	181	146	-19,34
UNZ NOVO MESTO	55	77	40,00	166	97	-41,57	221	174	-21,27
UNZ KOPER	66	88	33,33	58	53	-8,62	124	141	13,71
UNZ LJUBLJANA	234	269	14,96	563	508	-9,77	797	777	-2,51
REPUBLIKA SLOVENIJA	886	1.002	13,09	1.990	1.551	-22,06	2.876	2.553	-11,23
UNZ CELJE	99	104	5,05	346	234	-32,37	445	338	-24,04
UNZ MARIBOR	113	107	-5,31	427	326	-23,65	540	433	-19,81
UNZ KRANJ	112	88	-21,43	110	93	-15,45	222	181	-18,47
UNZ SLOVENJ GRADEC	80	55	-31,25	27	24	-11,11	107	79	-26,17
TUJINA	3	1	-66,67	11	2	-81,82	14	3	-78,57

nih pravic (197 milijonov), oškodovanja upnikov (131 milijonov), sklenitve škodljive pogodbe (126 milijonov) in povzročitve stečaja (96 milijonov).

Osrednja dejavnost kriminalistične službe na področju gospodarske kriminalitete je bila odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj, storjenih pri lastninskem preoblikovanju podjetij, organiziranih oblik gospodarskega kriminala, povezanega s tujino, poslovnih goljufij v blagovnem prometu, zlorab in korupcije v gradbeništvu, zlorab na področju industrije in davčnih zatajitev.

Najodmevnejši primer nezakonitega lastninjenja je bilo lastninsko preoblikovanje podjetij HIT Nova Gorica. Pri tem je bila ugotovljena nesorazmerna delitev dobička v mešanem podjetju HIT d.o.o., s čemer je delež družbenega kapitala v tem podjetju od 1990. do konca 1992. leta upadel s 96 % na 16 %, pri preiskovanju dela posojilniških služb pa je bil ugotovljen tudi odliv dela kapitala HIT-a v tujino v znesku več milijonov nemških mark.

Na področju zunanje trgovine je bilo delo kriminalistične službe usmerjeno predvsem v odkrivanje in pregon storilcev najhujših, organiziranih oblik kriminala. Posebno pozornost je namenila nezakonitim odlivom kapitala v tujino, korupciji, tihotapstvu in utaji davkov.

Zaradi neurejene zakonodaje in nediscipline v plačilnem prometu je prihajalo do velikega števila poslovnih goljufij, pri katerih so storilci zlorabljali instrumente za zavarovanje plačil kot so akceptni nalogi, barirani čeki ipd. Poslovnih goljufij so bili osumljeni večinoma lastniki novoustanovljenih podjetij, najpogosteje oškodovane pa so bile družbeno pravne osebe in tudi zasebna podjetja.

Hude zlorabe so odkrili pri večjih gradbenih investicijah, pri katerih so si storilci s fiktivnimi računi za gradbena in druga dela, ki dejansko niso bila opravljena, protipravno prisvojili tudi do 20 % vrednosti celotne investicije (SMELT-WTC). Pri gradnji stavbe WTC v Ljubljani so bile odkrite hude zlorabe v obliki fiktivnih računov za gradbena in druga dela, ki dejansko niso bila opravljena.

Na področju industrije je poleg kaznivih dejanj, storjenih pri lastninskem preoblikovanju podjetij, prihajalo tudi do zlorab v obliki t.i. nepotrebne vključevanja posrednikov pri nabavi in prodaji blaga ter do kaznivih dejanj izdaje poslovnih tajnosti oz. t.i. industrijske špijonaže.

Med fiskalnimi delikti so izstopale davčne zatajitve v obliki neevidentiranja posameznih virov dohodnine v napovedih za odmero davka in neplačevanja prometnega davka za opravljen promet proizvodov, namenjenih za končno potrošnjo.

Kriminalisti in policisti so v letu 1993 odkrili 1.224 (1.280) gospodarskih kaznivih dejanj, kar predstavlja 47,9 (44,5) % odkritih in obravnavanih tovrstnih kaznivih dejanj. Podatki kažejo, da so oškodovanci prijavili manjši delež kaznivih dejanj kot leto pred tem.

5. OSUMLJENCI KAZNIVIH DEJANJ

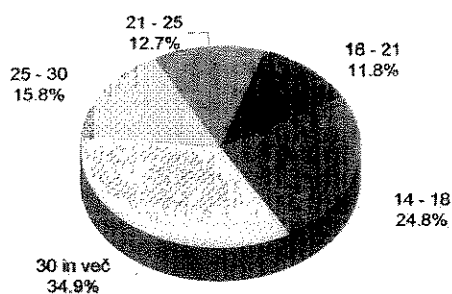
5.1. Splošni podatki o osumljencih in oškodovancih

Zaradi utemeljenega suma storitve kaznivih dejanj so kriminalisti in policisti ovadili javnim tožil-

stvom 32.332 (37.780) osumljencev. Med njimi se je v primerjavi s prejšnjim letom malenkostno povečal delež mladoletnikov (od 24,6 na 24,8 %) in zmanjšal delež osumljencev, ki so bili že obravnavani zaradi kaznivih dejanj (od 13,7 na 11,6 %). Največ ovadenih osumljencev (2.269) je bilo ob storitvi kaznivega dejanja starih 16 let.

Število osumljencev je statistično in ne pomeni dejanskega števila ovadenih oseb. Nekdo, ki je bil npr. v istem letu ovaden večkrat, se večkrat pojavi tudi v skupnem številu osumljencev. Zato je statistično število večje od dejanskega.

Grafikon 9: Starostna struktura osumljencev (1993)

(dopolnjena leta v času storitve KD)

V zvezi z oškodovanci se je delež kaznivih dejanj, katerih žrtve so bile fizične osebe, malenkostno zmanjšal (od 69,4 % v letu 1992 na 69,0 % v letu 1993). Med 30.572 takšnimi kaznivimi dejanji, so bili v 6,1 (5,9) % oškodovanci mlajši od 18 let. Tudi v letu 1993 se je nadaljevalo povečevanje deleža kaznivih dejanj, pri katerih so bili žrtve otroci in mladoletniki. Naraščanje je razvidno od leta 1990 dalje, ko je delež tovrstnih dejanj znašal 5,2 %. V zadnjih petih letih vztrajno narašča število in delež predvsem tistih kaznivih dejanj, katerih žrtve so otroci (od 338 ali 1,3 % v letu 1989 na 523 ali 1,7 % v letu 1993).

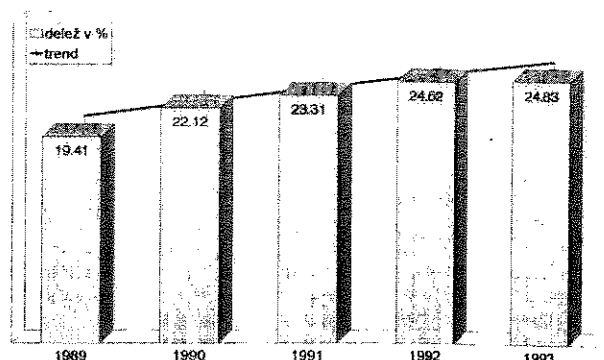
Od skupnega statističnega števila ovadenih osumljencev, jih je bilo 2.693 (2.976) ali 8,3 (7,9) % obravnavanih zaradi deliktov gospodarske kriminalitete. Med ovadenimi je bilo največ direktorjev - 451 (316), od tega 381 (277) generalnih, 46 (36) finančnih in 24 (3) komercialnih direktorjev. Temu sledijo komercialisti in trgovci - 174 (198), od tega 90 (103) prodajalcev, 42 (35) komercialistov, 40 (48) trgovskih poslovodij in 2 (12) trgovska predstavnika; zaposleni v gostinstvu in turizmu - 75 (96), od tega 5 (4) poslovodij in 70 (92) drugih delavcev v gostinstvu in turizmu; finančno-knjigovodski uslužbenci - 44 (72), od tega 24 (23) računovodij, 7 (13) blagajnikov

in 13 (36) drugih uslužbencev. Ovadenih je bilo tudi 107 (55) administrativnih uslužbencev, 21 (19) carinskih, tržnih in davčnih inšpektorjev ter 1.821 (2.220) oseb na drugih delovnih mestih. Iz strukture ovadenih oseb je razvidno, da se je v letu 1993 povečalo predvsem število ovadenih direktorjev in administrativnih uslužbencev.

5.2. Kriminaliteta mladoletnih osumljencev

V letu 1993 so kriminalisti in policisti obravnavali 8.029 (9.289) mladoletnikov zaradi utemeljenega suma storitve 5.554 (6.770) kaznivih dejanj. Glede na leto 1992 se je število obravnavanih mladoletnikov zmanjšalo za 13,6 %, število njihovih kaznivih dejanj pa za 18,0 %. Kazniva dejanja, katerih storitve so bili osumljeni mladoletniki, so predstavljala 12,5 % celotne kriminalitete v Sloveniji, mladoletniki pa 24,8 % vseh osumljenih. Delež mladoletniških kaznivih dejanj je ostal na ravni iz prejšnjega leta, medtem ko se je delež mladoletnikov med ovadenimi osumljenci povečal za 0,2 %. V GRAFIKONU 10 je prikazano gibanje deleža mladoletnih osumljencev v zadnjih petih letih. Razviden je trend naraščanja.

Grafikon 10: Gibanje deleža mladoletnikov med vsemi ovadenimi osebami

Delež mladoletnih osumljencev je bil najvišji na območju UNZ Ljubljana (med osumljenci je bila približno tretjina mladoletnih). Nadpovprečen delež mladoletnih osumljencev so ovadili še na območjih UNZ Koper (26,0 %) in UNZ Postojna (24,9%).

Za kriminaliteto mladoletnih storilcev je značilno predvsem pogostejše delovanje v skupinah ali sodelovanju, uporaba profesionalnih metod pri vplivnih tatvinah ter vse bolj nasilno ravnanje. Mladoletniki

Tabela 9: Pomembnejša kazniva dejanja mladoletniške kriminalitete

VRSTA KD	1992	1993	porast/upad (v %)
- huda telesna poškodba	31	39	25,81
- lahka telesna poškodba	29	32	10,34
- tatvina	2.716	2.226	-18,04
- velika tatvina	2.035	1.533	-24,67
- vlomna tatvina (166.čl.-1.od./1)	1.415	1.420	0,35
- rop	60	62	3,33
- odvzem motornega vozila	195	203	4,10
- goljufija	106	99	-6,60
- izsiljevanje	65	112	72,30
- poškodovanje tuje stvari	621	393	-36,71
- ponarejanje listin	61	80	31,15
- ponarejanje vrednotnic	18	40	122,22
- KD v zvezi z mamili	29	26	-10,34

Vir:

- MNZ RS, Uprava kriminalistične službe: Poročilo o kriminaliteti in delu kriminalistične službe v letu 1993.

CRIME IN 1993

Staš Svetek, Analyst in Crime Investigation Unit, Ministry of Internal Affairs of the Republic of Slovenia, Štefanova 2, 61001 Ljubljana, Slovenia

Slovene criminal investigators and police officers handled 44,278 criminal offences in 1993 or 18.1 per cent fewer than in the previous year. 32,332 suspects were notified to the police on the grounds of probable cause, among which were 24.8 per cent of offenders who were less than 18 years old. The damage caused by criminal offences committed in 1993 totalled 11.6 billions of tolar.

Although the total number of criminal offences has decreased, the general situation of crime has nevertheless deteriorated, since the number of criminal offences with elements of organized crime and violence as well as serious property and economic offences, have increased. Criminal investigators were confronted with new, dangerous forms of crimes. Statistical data from the last five years indicate a growing trend of crime. With the exception of 1992, when law enforcement agencies registered a record number of crimes, they dealt in 1993 with more offences than in 1989, 1990 or

1991. The sharpest increase can be observed in forms of crimes which are characteristic for organized criminal gangs. Organized criminal activity has appeared mainly in drug trafficking, money counterfeiting, auto theft and extortion.

What was equally characteristic for this period, was a more pronounced aggressiveness and professionalism of offenders as well as mutual settling of accounts between criminal gangs. Juvenile offenders committed criminal offences in a more violent way, too, often in groups, and more professionally. Especially alarming is the fact that the proportion of juveniles among suspects notified in the last five years has been constantly increasing. In 1993, the most frequent age of suspects reported to the police was 16 years.

Na področju mladoletniške kriminalitete je poraslo število nekaterih hujših kaznivih dejanj: hude telesne poškodbe, posilstva, ropi, izsiljevanja in požigi. Najbolj izstopa porast izsiljevanj (za 72,3 %). Skupine mladoletnih storilcev, med katerimi so bili tudi otroci, so izsiljevale denar od svojih vrstnikov in mlajših žrtev, jim grozile in jih brez vzroka pretepale.

Key words: crime, crime statistics, criminal offences, the suspects, the police

UDC 343.3/.7(497.12)<1993"